deVolkskrant

OPINIE WETENSCHAPPELIJKE ARTIKELEN

Jonge wetenschappers verdienen zekerheid - een snelle invoering van Open Access draagt daar niet aan bij

Voor de wetenschap overgaat naar Open Access, moet duidelijkheid komen over de nieuwe manier van beoordelen van wetenschappers. Dat betogen academici Lennart de Groot en Barbara Braams.

Lennart de Groot en Barbara Braams 3 december 2018, 17:37

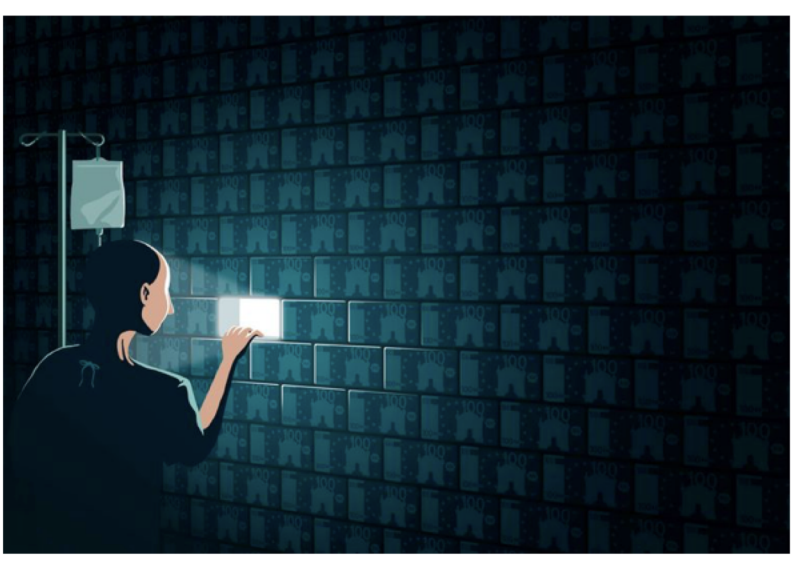

Vanaf 1 januari 2020 moeten alle wetenschappelijke artikelen die gefinancierd zijn door belastinggeld 'Open Access' gepubliceerd worden. Beeld Christina Baeriswyl

Vanaf 1 januari 2020 moeten alle wetenschappelijke artikelen die gefinancierd zijn door belastinggeld vrijelijk toegankelijk zijn en dus Open Access gepubliceerd worden. De overgang naar deze vrije toegankelijkheid wordt uiteengezet in 'Plan-S' en veroorzaakt een ware aardverschuiving in het wetenschappelijke landschap. Door de snelle invoering ervan is het voor jonge wetenschappers onduidelijk hoe zij in de nabije toekomst beoordeeld worden. Deze onzekerheid valt samen met de periode waarin zij door tijdelijke contracten en hoge werkdruk al kwetsbaar zijn.

Hoe moet het wél?

Om hun kansen in de ratrace naar een vaste positie binnen de wetenschap te vergroten zijn eigen onderzoekssubsidies, zoals een VENI-beurs van NWO, belangrijk. De strijd om beurzen is fel; alleen de beste wetenschappers komen in aanmerking en een aantal goede publicaties op je naam is cruciaal. In het huidige systeem is het helder wat 'goede publicaties' zijn: de kwaliteit wordt gemeten door de impactfactor, de reputatie van het blad waarin gepubliceerd wordt. Doordat lang niet alle bladen Open Access zijn, mag onder Plan-S niet gepubliceerd worden in een aantal bladen met een hoge impactfactor, waaronder *Nature* en *Science*. Dit betekent dat de impactfactor per 1 januari 2020 geen relevant criterium meer is om publicaties te beoordelen.

Plan-S bespreekt het anders beoordelen van publicaties slechts in de kantlijn en verwijst naar de 'Dora-declaratie', een breed gedragen internationale oproep om de kwaliteit van wetenschappers anders te toetsen. Jammer genoeg biedt de declaratie geen suggestie over hoe het wél moet. Ook de VSNU, NWO, NFU en ZonMw stellen dat het systeem op de schop moet, maar maken de toekomstige beoordeling van de kwaliteit van publicaties niet expliciet. Deze onduidelijkheid creëert onzekerheid voor jonge onderzoekers: het is niet helder hoe zij zich in de komende jaren kunnen profileren om kans te maken op een beurs.

Revolutie voor iedereen

Gevestigde wetenschappers, die de discussie over Plan-S domineren, kunnen het zich veroorloven om af te wachten hoe het wetenschappelijke landschap er over vijf of tien jaar uitziet, maar de wetenschappers die in de onrustige overgangsperiode beurzen aanvragen hebben die luxe niet. Zij hebben maar een paar jaar de tijd om de stap naar eigen financiering te maken: een VENI-beurs moet je binnen 3 jaar na promotie aanvragen.

Wij zijn niet tegen Open Access en ondersteunen meer openheid in de wetenschap. Maar door de snelle implementatie van Plan-S veranderen de spelregels voor jonge wetenschappers tijdens de wedstrijd. Daarom moet er voor invoering duidelijkheid komen over de nieuwe manier van beoordelen. Alleen dán wordt voorkomen dat jonge wetenschappers onevenredig hard getroffen worden door deze revolutie in de wetenschap.

Lennart de Groot is universitair docent aan de Universiteit Utrecht en VENI-laureaat 2015. **Barbara Braams** is universitair docent aan de Vrije Universiteit Amsterdam en VENI-laureaat 2017.

MEER OVER ECONOMIE, BUSINESS EN FINANCIËN ECONOMISCHE SECTOR BARBARA BRAAMS NWO LENNART DE GROOT WETENSCHAP EN TECHNOLOGIE